

OANA-ALEXANDRA CHIRILĂ

UN SISIF FERICIT

**ISLAM, DROGURI ȘI HIP-HOP
ÎN CULTURA AMERICANĂ**

C U P R I N S

ARGUMENT.....	7
INTRODUCERE.....	13
ISLAMUL NEGRU ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII	31
„O ființă la fel de inteligentă ca o brută”	32
„Cum se <i>simte</i> să fii o problemă?”	46
„Noul <i>Negro</i> ”	52
„Omul alb este diavolul”	59
„Eu Însuși Domn și Maestru”	74
„Zei negri ai metropolei”	91
SUBSTANȚELE INTOXICANTE ÎN ISLAMUL NEGRU	94
„Nu vă veți abține, oare?”	96
„Bestia neagră și bețivă”	106
„V-au făcut bețivi cu vinul lor”	113
„Fumatul și consumul băuturilor alcoolice strict interzise”	125
„Omul este un animal perpetuu doritor”	135
SUBSTANȚELE INTOXICANTE ÎN HIP-HOPUL ISLAMIC NEGRU	139
„Nu există înțelepciune în alcool”	146
Native Deen	148
Lupe Fiasco	157
Mos Def (Yasiin Bey)	162
Vinnie Paz.....	169
„Traficant negru, guvern alb”	178
Public Enemy.....	179
Ice Cube	186
Jay Electronica	191
„Atât de zeu și atât de <i>ghetto</i> ”	196
Rakim	197
Poor Righteous Teachers (PRT).....	201
Wu-Tang Clan (WTC).....	205
ÎNCHEIERE	214
BIBLIOGRAFIE	220

ISLAMUL NEGRU ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII

Islamul este în mod istoric înclinația religioasă prevalentă în cultura hip-hop⁶³. Așadar, atunci când vorbim despre islam și hip-hop/ islam în hip-hop trebuie mai întâi să știm ce înseamnă „islam” în acest context. Conform Annei Sylvianne Diouf, aproximativ treizeci la sută dintre sclavii africani aduși în Statele Unite erau musulmani⁶⁴ și, deși Richard Brent Turner dă o cifră mult mai mică, de doar șapte-opt la sută⁶⁵, cert este că datorită acestor sclavi musulmani islamul a fost o prezență pe teritoriul american încă din secolul al XVI-lea. În 2013, în Statele Unite ajung să trăiască între șase și opt milioane de musulmani, dintre care peste trei milioane non-arabi: americani albi convertiți, reprezentanți ai comunității LatinX, albanezi, iranieni, turci etc, dar mai ales negri, formând aproximativ treizeci și cinci la sută din comunitatea americană musulmană non-arabă⁶⁶. Ei reprezintă și comunitatea musulmană cu cea mai mare rată de creștere⁶⁷. Având în vedere aceste cifre, se cuvine să ne întrebăm: de ce este islamul atât de atrăgător pentru negri?

63. Zanfagna, *op.cit.*, p. 71.

64. Diouf, *op.cit.*, p. 119.

65. Turner, *op.cit.*, p. 12.

66. Samory, *op.cit.*, p. 3.

67. *Ibidem*, p. 5.

„O ființă la fel de inteligentă ca o brută”⁶⁸

În 1619, când primii africani răpiți de pe continentul de baștină și aduși pe cel american au ajuns la destinație, ei trecuseră printr-o lungă călătorie peste ocean. Experiența lor, șocantă și traumatizantă, a însemnat ruperea de viața obișnuită și trecerea bruscă la a sta luni de zile în carena corabiei, în condiții mizere și fără a înțelege în totalitate ce li se întâmplă. Mulți nu supraviețuiau. Îngrămădiți, înfometati, înfricoșati și lipsiți de lumina soarelui, africanii se îndreptau fără să știe spre o viață în care trăirile, ideile și nevoile lor aveau să nu mai conteze, ci doar cele ale stăpânului. Ca să-l citez pe Anthony B. Pinn: „*The Middle Passage* a însemnat o falie în timp și a cauzat o turnură existențială și ontologică care i-a schimbat definitiv pe sclavii africani și pe descendenții lor”⁶⁹.

Africanii proveneau din diferite triburi, uneori în conflict unele cu celelalte, și aveau *background*-uri culturale variate. Această „suspensie în timp” i-a adus pentru prima dată sub umbrela unei identități comune și artificiale impuse de către albi, cea de *Negro*: o creatură aflată la intersecția dintre uman și animal a cărei unică valoare era abilitatea sa de a-l satisface pe stăpân⁷⁰. Până la interzicerea comerțului transatlantic cu sclavi, în 1808, călătoria rămasă în istorie drept *The Middle Passage* urma să mai fie făcută de alte aproximativ unsprezece milioane de suflete. Odată ajunși pe continentul american, africanii erau mai întâi expuși la licitații unde viitorii stăpâni puteau să-i inspecteze. Pinn argumentează că punctul culminant al dezumanizării lor constă tocmai în aceste licitații, ba chiar le asemuiește unor rituri de trecere prin care africanii

68. Charles Colcock Jones, *The Religious Instruction of the Negroes in the US*, CreateSpace Independent Publishing Platform, Scotts Valley, CA, 2017, publicat inițial în 1842, p. 16. [„A being that is endowed with reason on a level with brutes”, traducerea autoarei]

69. Pinn, *Terror and Triumph*, p. 28. [„The Middle Passage meant a rupture in time and caused an existential and ontological shift that would forever change enslaved Africans and their descendants”, traducerea autoarei]

70. *Ibidem*, p. 18.

trebuia să se transforme din subiecți în obiecte ale istoriei⁷¹. Vinderea lor împreună cu alte dobitoace, precum cai, porci sau vite, nu făcea decât să cimenteze ideologia europenilor conform căreia africanii le erau inferiori oamenilor albi⁷². Se mai întâmpla un lucru: schimbarea numelui original al africanului cu unul englezesc, de obicei cu cel de familie al stăpânului pentru a denota a cui proprietate este. Ca să-l parafralez pe Turner, acest act avea menirea de a-l „ștampila” pe sclav definitiv cu identitatea dorită și impusă de stăpân, doar el având capacitatea de a decide ce sclavul este sau nu este⁷³. Odată încheiat acest proces de transformare de la om liber în patria lui la *Negro* sclav, africanul (sau africana) era apoi trimis pe plantațiile de orez, bumbac, zahăr sau tutun⁷⁴, unde cel mai probabil avea să-și petreacă tot restul vieții. Deși sclavia are o lungă istorie pe continentul african, comerțul transatlantic reprezintă perioada sa de maximă intensitate. Pe lângă răpirile propriu-zise, o bună parte dintre africani au fost vânduți în sclavie de către alți africani dornici să se îmbogățească, iar pe plantație o metodă de supraveghere erau așa-numiții *house Negroes*, sclavi cu funcția de a-i urmări pe ceilalți sclavi în numele stăpânului. În schimb, dispuneau de puțin mai multă libertate.

Despre credințele locale pe care marea majoritate a africanilor le-au importat în Lumea Nouă avem destule informații. Deși ele diferă mult de la o comunitate la alta, există câteva elemente care pot fi considerate comune: credința într-o zeitate supremă asociată cerului, credința în diverse zeități minore și spirite ale strămoșilor⁷⁵, o noțiune a sufletului cu posibilitatea reîncarnării⁷⁶, credința în puterea invocărilor⁷⁷ etc. Ritualurile lor cuprindeau

71. *Ibidem*, p. 49.

72. *Ibidem*, pp. 44-45.

73. Turner, *op.cit.*, p. 44.

74. Richard Worth, *African Americans during Reconstruction*, Infobase Publishing, New York, 2006, p. 14.

75. Albert J. Raboteau, *Slave Religion. The "Invisible Institution" in the Antebellum South*, Oxford University Press, New York, 2004, p. 8.

76. *Ibidem*, p. 32.

77. *Ibidem*, p. 82.

dansul, cântecul, baterea tobelor⁷⁸, preoți oficianți⁷⁹ sau folosirea amuletelor, atât pentru protecție, cât și în scopuri malefice⁸⁰. Punctul culminant al acestor ritualuri consta în fenomenul posesiei, moment în care corpul individului devenea vehicul pentru zeități minore sau spirite⁸¹. Vestigii ale vechilor credințe pot fi descifrate atât în sincretisme precum *voodoo*, *santeria* sau *candomblè*, dar și în „Bisericile negre” sau în islamul negru al secolului al XX-lea, toate forme ale căutării subiectivității complexe. Adunarea tuturor în „groapa” comună a continentului american i-a forțat pe africani să ia contact atât unii cu ceilalți, cât și cu europenii, creștini de diferite confesiuni. Deși controlul exercitat de europeni era foarte strict, credințele africane nu au dispărut în totalitate ci s-au adaptat și transformat. După cum observă și Albert J. Raboteau: „Stilurile africane de închinare, formele ritualice, sistemele de credințe și filosofii de bază au rămas vitale și pe partea aceasta a Oceanului Atlantic, nu pentru că s-ar fi păstrat într-o formă pură, nealterată, ci pentru că s-au transformat”⁸². Adică, vechile credințe și ritualuri importate din Africa s-au metamorfozat în funcție de noile condiții. O mărturie în acest sens este muzeul dedicat *voodoo* din New Orleans, o clădire mică dar plină de artefacte.

De exemplu, într-un colț găsim o icoană bizantină „Fecioara Maria cu Pruncul”, în care cei doi protagoniști sunt negri⁸³. Conform descrierii atașate, aceasta este o copie fotografică a icoanei „Madonna neagră de la Częstochowa”, aflată în Polonia. Originea icoanei este necunoscută și legenda spune că a fost pictată de evanghelistul Luca. Imaginea a ajuns pe partea vestică a Atlanticului la începutul

78. *Ibidem*, p. 15.

79. *Ibidem*, p. 10.

80. *Ibidem*, p. 33.

81. *Ibidem*, p. 36.

82. *Ibidem*, p. 4. [„African styles of worship, forms of ritual, systems of belief, and fundamental perspectives have remained vital on this side of the Atlantic, not because they were preserved in a “pure orthodoxy” but because they were transformed”, traducerea autoarei]

83. Astfel de imagini se mai găsesc și în alte zone ale lumii. Un alt exemplu este icoana de la mănăstirea Montserrat de lângă Barcelona, Spania.

anilor 1700 și, datorită faptului că ambele figuri feminine sunt negre și prezintă cicatrici pe față, negrii au asociat-o repede pe Fecioara Maria cu spiritul *voodoo* Erzulie Dantor. Mai mult, Erzulie Dantor este de asemenea „mama” noilor preoți, pe care îi ține în brațe, dar și protectoarea femeilor. Este deci lesne de înțeles de ce „Madonna neagră de la Częstochowa” a ajuns să fie venerată în *voodoo*. În aceeași cameră dar pe un alt perete, vedem un altar dedicat lui La Grande Zombi, spiritul cel mai important în *voodoo*, cu diverse ofrande, un craniu uman și uleiuri. În textul explicativ ni se spune că Papa La Bas, cu alte nume în diferite tradiții, și zeitatea-portar a lumii morților, este același personaj cu Sfântul Petru. La dreapta altarului, pe o etajeră, putem vedea o statueta de inspirație catolică, reprezentând o sfântă creștină.

În general, percepția albilor asupra așa-numiților *Negroes* era că sunt lipsiți de capacități intelectuale, că nu au abilitatea de a se guverna singuri⁸⁴, că vorbesc o limbă engleză stricată, că nu au grijă de copiii lor, că sunt murdari, că le place să bea și că, în principiu, „le sunt caracteristice inactivitatea, criminalitatea, destrăbălarea și lipsa valorii”⁸⁵. Religios vorbind, potrivit lui Charles Colcock Jones, autorul manualului *The Religious Instruction of the Negroes in the US* (1842), „stocul inițial era complet păgân”⁸⁶. În timp ce cu islamul erau obișnuiți datorită secolelor de contact, credințele locale ale africanilor le păreau europenilor păgânisme care trebuia (sau nu) corectate, dând naștere noțiunilor religio-rasiale alb = creștin = civilizată/ negru = păgân = sălbatic care au evoluat în timp. Diverse misiuni de creștinare au fost organizate încă din anul 1673⁸⁷, însă succesul lor a depins de doi factori majori: înclinațiile stăpânilor de plantații și deschiderea negrilor față de religia albilor. Aici se vede cel mai bine dilema pe care o

84. Colcock Jones, *op.cit.*, p. 74.

85. *Ibidem*, p. 72. [„Whatever is idle, dissolute, criminal and worthless, attaches to them”, traducerea autoarei]

86. *Ibidem*, p. 4. [„the original stock was in a state of absolute heathenism”, traducerea autoarei]

87. *Ibidem*, p. 5.

reprezentau așa-numiții *Negroes* pentru europeni: dacă să le fie recunoscută sau nu apartenența la specia umană. Astfel, unii proprietari de plantații au îmbrățișat efortul de creștinare și i-au susținut pe misionari recunoscând faptul că, fiind oameni, și sufletelor negrilor trebuie să li se dea șansa la mântuire. Aceasta era nu doar o îndatorire morală a albilor, ci o poruncă divină: „această obligație ne este impusă în primul rând de către Dumnezeu”⁸⁸, spune Colcock Jones. Mai mult, în acord cu Scriptura, misionarii cereau și ca duminica să le fie considerată zi de odihnă. Alții însă considerau că accesul la doctrina creștină i-ar putea face pe sclavi să își ceară libertatea, că au inteligența prea redusă pentru a înțelege Scriptura⁸⁹ sau, mai grav, nu credeau că așa-numiții *Negroes* au suflet care să trebuiască să se mântuiască⁹⁰. Scrisori peste scrisori au fost trimise înspre liniștirea acestora. Cităm din una scrisă de misionarul dr. Gibson în 1727:

Creștinismul și îmbrățișarea Evangheliei nu alterează în niciun fel proprietatea civilă și nici obligațiile care există între părțile civile... Eliberarea pe care o promite creștinismul este eliberarea din sclavia față de păcat și de Diavol, față de dominația pasiunilor și dorințelor oamenilor, dar condiția lor exterioară, oricare ar fi aceea, sclav sau om liber, nu se modifică în urma botezului⁹¹.

Din punctul de vedere al misionarilor, botezul nu doar că nu reprezenta niciun impediment în a-și efectua sarcinile, ci dimpotrivă: fiind creștini, negrii mai cu spor ar fi trebuit să își dorească să-și ducă la bun sfârșit munca⁹². Promovând un egalitarism în fața lui Dumnezeu, creștinismul făcea ca egalitatea în viața materială să nu mai

88. *Ibidem*, p. 110. [„that obligation is imposed upon us in the first instance by the providence of God”, traducerea autoarei]

89. Raboteau, *op.cit.*, p. 100.

90. *Ibidem*, p. 101.

91. *Ibidem*, p. 15. [„Christianity and the embracing of the Gospel does not make the least alteration in civil property, or in any of the duties which belong to civil relations... The freedom which Christianity gives is a freedom from the bondage of sin and Satan, and from the dominion of men`s lusts and passions and inordinate desires; but as to their outward condition, whatever that was before, whether bond or free, their being baptized and becoming Christians, makes no manner of change in it”, traducerea autoarei]

92. *Ibidem*, p. 145.

fie necesară. Mai mult, negrii trebuia să se considere fericiți că au fost eliberați din sclavia adevărată, cea a păcatului. Din moment ce acum aveau acces la Viața de Apoi, ei nu mai aveau motiv să caute libertatea în viața materială. Mulțumiți de aceste argumente, mulți stăpâni îi obligau pe sclavi să participe la adunările din biserici. Ei trebuia să stea în spate sau afară și să „asculte predicile despre obediență față de albi ținute de oficanți și ei tot albi”⁹³. Slujbele religioase duminicale constau așadar mai mult în predici despre obediență decât în lecții despre Scriptură⁹⁴. Astăzi, totuși, marea majoritate a negrilor din State Unite se identifică drept creștini. Prima biserică (baptistă) construită de și pentru negri a fost deschisă în Augusta, GA, în 1793, iar de atunci numărul acestor instituții este în continuă creștere, mai ales din a doua jumătate a secolului al XIX-lea încoace.

Reacțiile negrilor la aceste misiuni de creștinare au fost, totuși, extrem de fluide și greu de categorisit, iar viața lor religioasă a depins enorm de condițiile de pe plantația în care trăiau. Pe plantațiile unde botezul întru creștinism era obligatoriu, se observă două fenomene interesante: modificarea și transformarea creativă a credințelor vechi astfel încât să se muleze creștinismului (putem argumenta și invers: mularea creștinismului astfel încât să se conformeze credințelor vechi) și crearea unei rețele ascunse de ochii stăpânilor pe care Raboteau o numește *the invisible institution*, „instituția invizibilă”: „religia populară a sclavilor”⁹⁵. Acum, date fiind credințele tradiționale ale africanilor, „trecerea” la creștinism nu a fost neapărat dificilă din punct de vedere teologic și am văzut deja câteva exemple de sincretism: catehizarea era asociată riturilor de inițiere⁹⁶, zeitatea supremă și zeitățile minore și-au găsit echivalenți în Dumnezeu și în sfinți, aveau deja

93. Worth, *op.cit.*, p. 29. [„listen to white ministers preach about obeying white masters”, traducerea autoarei]

94. Raboteau, *op.cit.*, p. 213.

95. *Ibidem*, p. 210. [„the folk religion of the slave community”, traducerea autoarei]

96. *Ibidem*, p. 73.

un concept al sufletului, iar credința în posesie i-a făcut să accepte prezența duhului trinitar în timpul adunărilor⁹⁷. Foarte important de menționat este faptul că în credințele africane existau spirite trișoare ale căror plăcere este să le joace renghiuri (*tricks*) oamenilor⁹⁸. Papa La Bas este un asemenea spirit. Acestea au fost puse în conexiune cu diavolii, demonii, (*devils*), iar acest lucru este extrem de important atunci când vine vorba despre Nation of Islam și Five Percenters: conform credințelor lor, albi sunt *devils* care prin folosirea științei numite *trickology*⁹⁹ i-au înrobii pe negri și i-au făcut să-și uite originile nobile. Pe plantațiile ale căror stăpâni erau mai binevoitori, sclavilor le era permis duminica să se întâlnească la biserică cu confrăți de pe plantațiile învecinate, evenimente cu adevărat iz de sărbătoare¹⁰⁰, fapt care a contribuit substanțial la amestecarea credințelor, ideilor și obiceiurilor. Însă, inhibați de prezența albilor duminica în biserică sau pur și simplu sătui de predicile despre obediență, negrii au dezvoltat în paralel (și pe ascuns) un complex de practici religioase. Fiind puternic supravegheați, negrii trebuia să recurgă la diverse tehnici de disimulare. Astfel, seara obișnuiau să se adune fie în colibe fie în locuri izolate (*hush arbors*), precum pădurile din vecinătate, unde puteau să-și desfășoare propria variantă a creștinismului. La aceste întâlniri secrete, numite *ring shouts*, sclavii, așezați într-un cerc, obișnuiau să cânte, să danseze, să bată din palme și din picioare etc. Stilul, puternic influențat de moștenirea culturală africană și caracterizat de dialoguri tip chemare-răspuns, poliritmie sau sincope, amintește izbitor de *cipher*-ul din hip-hop. Cântecul lor, numite *spirituals*, deși la o primă vedere par a fi imnuri creștine și a căror tematică era de cele mai multe ori libertatea și întoarcerea în Africa, ascund în realitate mesaje codate - o altă trăsătură comună a „instituției

97. *Ibidem*, p. 61.

98. W. Scott Poole, *Satan in America. The Devil We Know*, Rowman & LittleField Publishers, Lanham, MD, 2010, p. 48.

99. Cuvânt compus din *trick*, „truc”, și sufixul *-ology*, folosit de obicei pentru a denota o știință (de la grecescul *logos*). O traducere ar fi deci „trucologie”.

100. *Ibidem*, p. 223.